

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

TÜRKİYE
YÜZYILI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

T.C. ABİDJAN BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Fildişi Sahili Ülke Sunumu

Kasım 2024

Sunumda yer verilen veri, görüş ve değerlendirmeler, hiçbir kişi, kurum veya kuruluşa herhangi bir taahhüt içermemektedir.

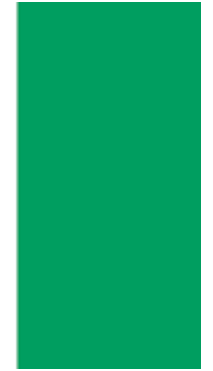
Sunum Planı

- ✓ Tarihi gelişmeler
- ✓ Siyasi idari yapı
- ✓ Endeks sıralamaları
- ✓ Üye olduğu uluslararası organizasyonlar
- ✓ Makro ekonomik görünüm
- ✓ Gümrük vergileri
- ✓ Uygunluk değerlendirme kuruluşları
- ✓ Lojistik
- ✓ Pazara giriş
- ✓ Türkiye Fildişi Sahili İlişkileri
- ✓ Tarım
- ✓ Telekomunikasyon
- ✓ Enerji Sektörleri
- ✓ İnşaat Sektörü
- ✓ GZFT

Ülke Hakkında Genel Bilgiler

Tarihi gelişmeler

- ✓ 1893 resmi olarak Fransız kolonisi haline gelmesi
- ✓ 1960 kuruluş, tek partili sistem (Felix Hauptet Boigney)
- ✓ 1993 Felix Hauptet Boigney'in vefatı
- ✓ 1999 Askeri darbe (General Robert Guei)
- ✓ 2002 Askeri siyasi kriz
- ✓ 2010 Allassane Ouattara'nın seçilmesi üzerine başlayan kriz
- ✓ 2011 Seçim sonrası krizin sona ermesi
- ✓ 2015 Ouattara'nın yeniden seçilmesi
- ✓ 2016 Yeni anayasa
- ✓ 2020 Ouattara'nın yeniden seçilmesi
- ✓ **2025 Seçimler**

Ülke Hakkında Genel Bilgiler

Siyasi ve İdari Yapı

RESMİ ADI	Fildişi Sahili Cumhuriyeti (Kotdivuar)
BAŞKENTİ	Yamoussoukro
BAĞIMSIZLIK TARİHİ	7 Ağustos 1960
YÖNETİM BİÇİMİ	Fransız tipi başkanlık
DEVLET BAŞKANI	Alassane Dramane Outtara
RESMİ DİL	Fransızca
PARA BİRİMİ	Batı Afrika Frangı (XOF)
DİN	Müslüman (%43), Hristyan (%40), Yerel Dinler
YÜZÖLÇÜMÜ	322462 km ²
NÜFUS	Yaklaşık 30 milyon
ORTALAMA ÖMÜR	60
ETNİK YAPI	Akanlar, Voltaicler, Mandeler, Krular (yaklaşık 60 farklı etnik grup)

Ülke Hakkında Genel Bilgiler

Endeks Sıralamaları

- İş yapma kolaylığı endeksi (Doing Business 2020): 110/190
- Yolsuzluk algı endeksi (TI Corruption Perceptions 2023): 87/180
- Mercer'in 2024 Yaşam Maliyeti Sıralamasına göre Abidjan 80/226
- Küresel inovasyon endeksi 2022: 102/131
- İnsani gelişim endeksi: 2022: 166/190
- İbrahim Afrika Yönetişim İndeksi: 16/54
- İnternete ulaşım: %46
- Her 6200 kişiye yaklaşık 1 doktor

ÜYE OLDUĞU ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Fildişi Sahili'nin üyesi olduğu önemli uluslararası organizasyonlar:

- WAEMU (Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği)
- ECOWAS (Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu)
- AfCTA (Afrika Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması)
- İslam İşbirliği Teşkilatı
- Afrika Birliği
- OHADA (L'Organisation pour l'Harmonisation en Afrique du Droit des Affaires)
- OAPI (African Intellectual Property Organization)
- MRU (Mano River Union)

Organisation of Islamic Cooperation

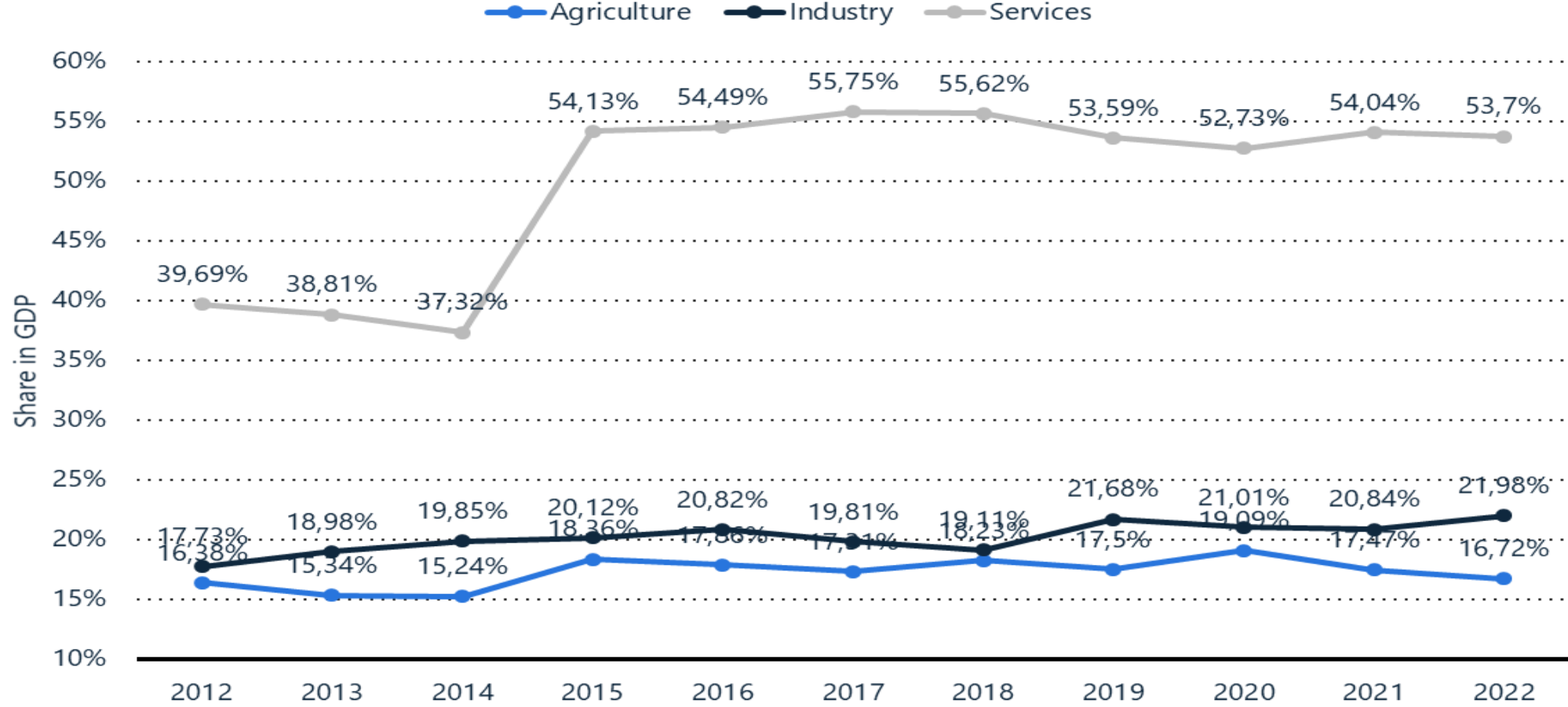
MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

GayriSafi Yurt İçi Hasıla, Nominal

Gösterge	2023	2022	2021	2020
GSYH (Cari Fiyatlar -Milyar \$)	78,79	70,17	72,79	63,03
GSYH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	6,5	6,2	7,1	0,7
Kişi Başına Düşen GSYH (Cari Fiyatlar - \$)	2728	2492	2649	2350
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	4,4	5,3	4,1	2,4
İşgücü (milyon)	11	10,6	10,3	9,94
İşsizlik Oranı (%)	2,4	2,4	2,6	2,6
Cari İşlemler Dengesi (% GDP)	-5,8	-7,7	-3,9	-3,1

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

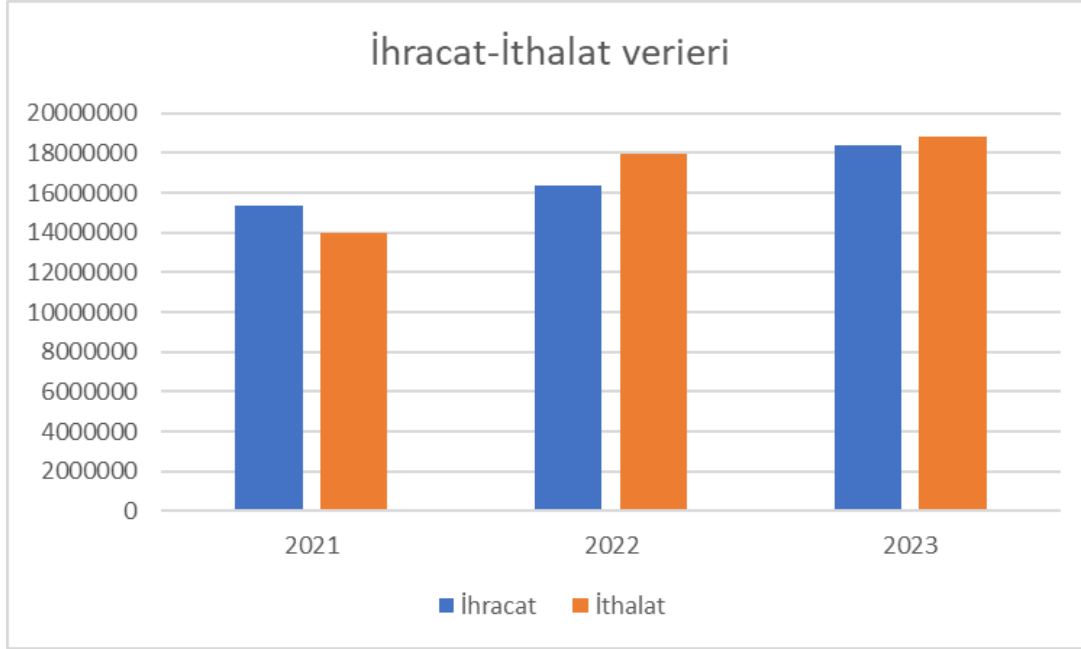
Sektöre göre dağılım

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Fildişi Sahili İthalat ihracat rakamları

Yıllar	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
2021	15.3	14
2022	16.4	18
2023	18.4	18.8

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

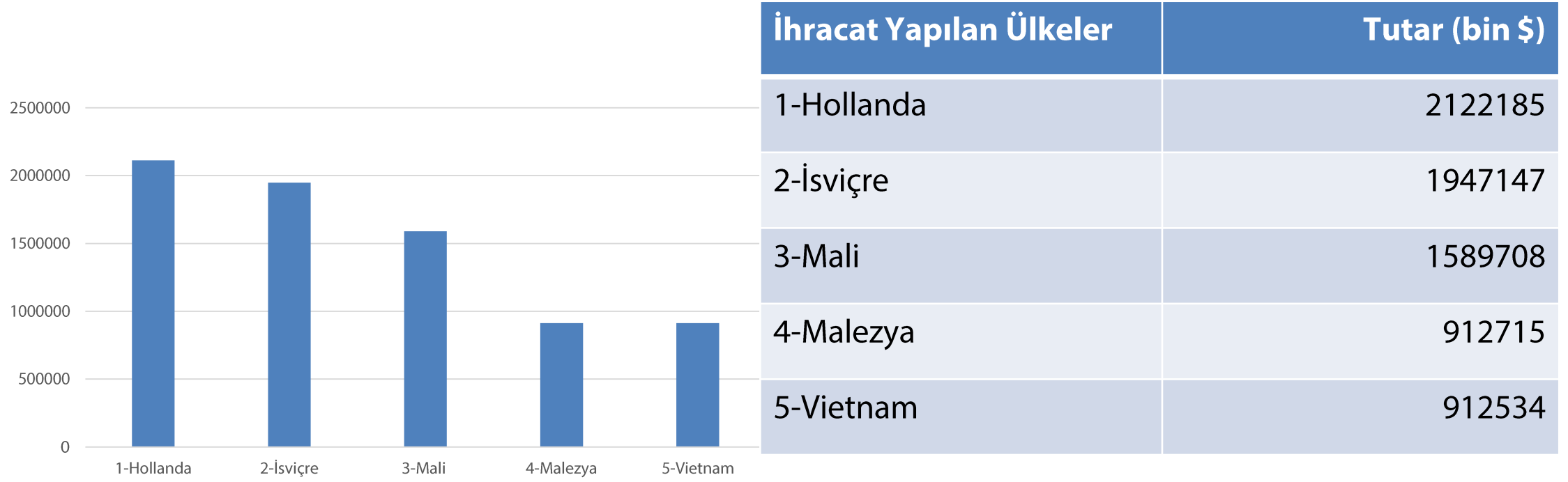
İhracatta öne çıkan ürünler

GTİP KODU	GTİP ADI	2022 (Bin \$)	2023 (Bin \$)
180100	Kakao çekirdekleri, bütün veya kırık, çiğ veya kavrulmuş	3,205,099	3,329,064
710813	Altın dahil. parasal olmayan amaçlar için yarı işlenmiş formlarda platinle kaplanmış altın	439,318	2,353,494
400122	Teknik olarak belirlenmiş doğal kauçuk "TSNR"	1,550,237	1,663,280
271019	Biyodizel içermeyen petrol veya bitümlü minerallerden orta yağlar ve müstahzarlar,	1,341,153	1,393,052
080131	Taze veya kurutulmuş kaju fıstığı (kabuklu)	815,885	1,036,260
180310	Kakao ezmesi (yağsız hariç)	684,064	857,548
180400	Kakao yağı, katı ve sıvı yağ	470,986	694,473
270900	Petrol yağları ve bitümlü minerallerden elde edilen yağlar,	830,679	647,329
180200	Ham Kakao kabukları, kabukları, derileri ve diğer kakao atıkları	335,988	643,822
271012	Petrol veya bitümenli minerallerden oluşan hafif yağlar ve müstahzarlar (hacim itibariyle $\geq$ %90 " dahil).	684,509	632,610

İthalatta öne çıkan ürünler

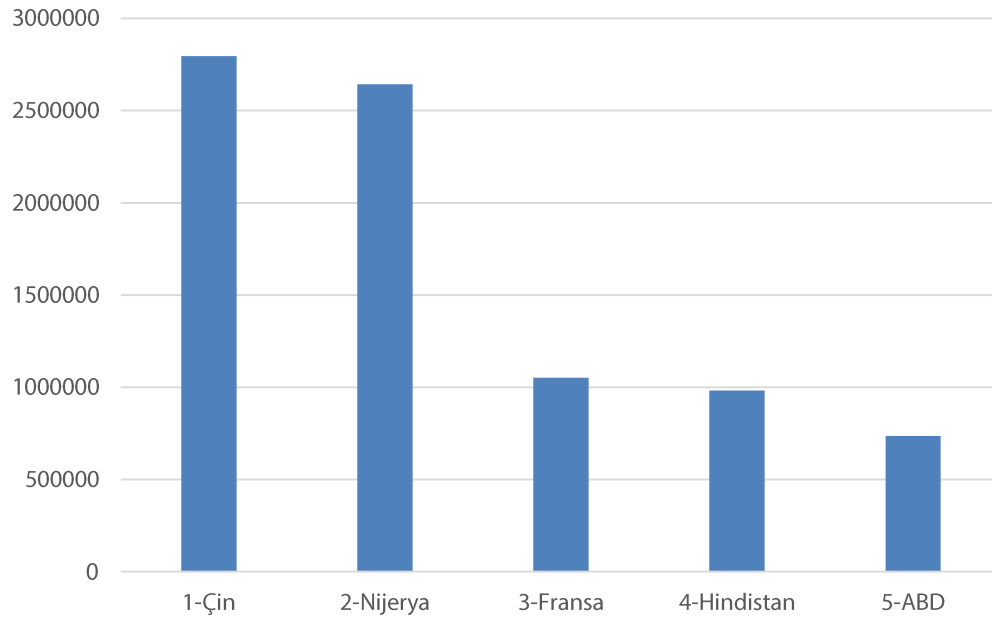
GTİP KODU	GTİP ADI	2022 (Bin \$)	2023 (Bin \$)
270900	Petrol yağları ve bitümlü minerallerden elde edilen yağlar,	2410804	2885635
271012	Ham petrol veya bitümenli minerallerden oluşan hafif yağlar ve müstahzarlar (hacim itibariyle $\geq$ %90 " dahil).	1783639	1294481
890520	Yüzer veya suya daldırılabilir sondaj veya üretim platformları	592679	890431
100630	Yarı öğütülmüş veya tamamen öğütülmüş pirinç (parlatılmış veya cilalanmış olsun olmasın)	642132	622616
890190	Malların taşınmasına yönelik taşıtlar ve hem kişilerin hem de malların taşınmasına yönelik taşıtlar	250837	504365
271113	Bütanlar, sıvılaştırılmış (safılığı $\geq$ %95 olan N-bütan veya izobütan hariç)	488924	413805
252310	Çimento klinkerleri	281876	272549
100199	Buğday ve meslin (ekimlik tohum ve durum buğdayı hariç)	333324	265381
300490	Tedavi edici veya profilaktik amaçlı karışık veya karışimsız ürünlerden oluşan ilaçlar.	255951	252161
030355	İstavrit ve Derinsu istavriti...	153930	239888

Ülke Bazında İhracat

Fildişi Sahili İthalatı

İthalatta Başlıca Ülkeler

İthalat Yapılan Ülkeler	Tutar (bin \$)
1-Çin	2795589
2-Nijerya	2642098
3-Fransa	1052488
4-Hindistan	982354
5-ABD	735846

Gümrük vergileri

Kategori	Nitelik	Vergi Oranı (%)
I	Temel sosyal mallar (ilaçlar, bazı ham tahıllar)	0
II	temel hammaddeler (kereste, ham ahşap, yün, ham şeker, makarnalık un) sermaye malları (endüstriyel makineler, güneş enerjisi ekipmanları, çeşitli tarım ekipmanları), spesifik girdiler (basit radyo, eski tarz cep telefonları,)	5
III	Ara mallar (Bazı inşaat malzemeleri, bazı makine yedek parçaları)	10
IV	Nihai tüketime yönelik mallar ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler (çoğu hazır giyim ürünleri)	20
V	Nihai tüketim için işlenmiş ürünler	35

- ECOWAS ülkeleri üçüncü ülke menşeli ürünlerin ithalatında **ortak gümrük tarifesi** uygulanmaktadır.
- Gümrük vergilerinin yanı sıra %1 oranında istatistik vergisi alınmaktadır.
- ECOWAS topluluğu vergisi %0.5 oranındadır.
- Toplumsal dayanışma vergisi %0.8 oranındadır.
- Afrika Birliği vergisi %0,2 oranındadır.
- Bütün ithalattan %2,6 oranında ekstra vergi alınmaktadır

Vergilendirme (Alkol-sigara örneđi)

Bazı ürünlerde ekstra vergiler söz konusu edilir:

- ✓ alkol (yüzde 45),
  - ✓ tütün (yüzde 36),
  - ✓ sigara (yüzde 36),
  - ✓ Bazı petrol ürünleri (yüzde 5 ila yüzde 20 arasında)
- ✓ <https://guce.gouv.ci/> adresinden daha ayrıntılı bilgi elde edilmektedir.

Tarifeler	20.0
İstatistik vergisi	1.0
içecek için ek vergi	25.0
İçecek vergisi	45.0
Toplumsal dayanışma vergisi	0.8
Afrika birliği vergisi	0.2
ECOWAS Topluluğu Vergisi	0.5
Katma Değer vergisi	18.0
Toplam	110.5
Bütün ithalattan alınan ek vergi	2.6

Gümrük Prosedürleri

- ✓ Gümrük beyannamesi
- ✓ Fatura
- ✓ Konşimento
- ✓ Çeki Listesi
- ✓ Sigorta Sertifikası
- ✓ Menşe Şahadetnamesi
- ✓ Sağlık Sertifikası (Gıda ve tarım ürünleri, tarım bakanlığı)
- ✓ Uygunluk sertifikası
- ✓ İthalat lisansı (ilaç ve kimyasal maddeler)
- ✓ Tüm ürünler menşeyini belirtmelidir, Türkiye’de üretilen mallar açıkça "MADE IN TÜRKİYE." olarak etiketlenmelidir; aksi takdirde ülkeye girmelerine izin verilmez. Yüksek teknoloji ürünü ekipmanlar (örneğin; telekomünikasyon ekipmanları, fotokopi makineleri, bilgisayar donanımları ve yazılımları) için klavyelerin, sembollerin, kullanım kılavuzlarının, işletim sistemlerinin ve uygulama yazılımlarının Fransızca olması kritik öneme sahiptir.

Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları

İthalatçılar gözetim sertifikalarını yüklemeden önce çıkış limanında alırlar. Aşağıdaki dört uluslararası gözetim şirketi malların gözetimini yapmak üzere akredite edilmiştir:

- Cotecna Inspection Ltd
- Société Générale de Surveillance (SGS)
- Bureau Veritas Deęerleme Değerlendirme ve Kontrol (BIVAC-BV)
- Intertek Uluslararası Ltd

Gıda, Elektrik-Elektronik, Kozmetik, Yapı malzemeleri, ambalaj, kişisel koruyucu ekipmanlar, oyuncaklar, basınçlı ekipmanlar gibi ürünler için **uygunluk belgesi** gerekmektedir. *FOB bedelinin %0,45 ile 0,30 arasında bir ücret ihracatçının durumuna göre alınır.*

Lojistik

- Limanlar: Abidjan Limanı, San Pedro Limanı,
- Abidjan'daki Félix Houphouet-Boigny Uluslararası Havalimanı, Fildişi Sahili'nin ana havalimanıdır. Yolcu ve yük hacmi açısından bölgedeki en yoğun havalimanıdır.
- Air Algérie, Air Burkina, Air Côte d'Ivoire, Air France, Air Senegal, ASKY, Brussels Airlines, CEIBA Intercontinental, Corsair, Egypt Air, Emirates, Ethiopian Airlines, Kenya Airways, Mauritania Airways, Middle East Airlines, Royal Air Maroc, Rwanda Air, Tunis Air ve Turkish Airlines yer almaktadır.
- Bouaké, Korhogo, Man, Odienné ve San Pedro' ya iç hat uçuşları yapılmaktadır.
- Türk Hava Yolları 7 gün uçuş yapmaktadır.
- Konteynır bedeli 2000-3000 dolar arasındadır.
- Karayolu ulaşımının yavaş da olsa geliştiği değerlendirilmektedir. Abidjan Bouake, San Pedro yolları tamamlanmıştır.
- UPS, DHL ve Federal Express gibi uluslararası ekspres teslimat firmaları mevcuttur ve çoğunlukla uluslararası teslimatları gerçekleştirmektedir. Küçük yerel firmalar yurtiçi teslimatları gerçekleştirmektedir. Ticari bir teslimat hizmeti kullanıldığında uluslararası bir paketin Fildişi Sahili'ne ulaşması için standart teslimat süresi en fazla iki haftadır ve ekspres teslimat paketleri iki gün içinde ulaşabilir.

Pazara Giriş

- **Hedef Bölgeler:** Abidjan, Bouake, San Pedro, Yamossoukro
- **Güvenlik:** Afrika'nın görece güvenli bölgelerinden biridir. Terör riski düşüktür. Seçim dönemlerinde krizler olabilmekte ve can ve mal güvenliği tehlikeye girebilmektedir. **Gelecek seçim dönemi 2025 Ekim ayıdır.**
- **Dağıtım ve Satış Kanalları:** Büyük ölçüde gelenekseldir. Pazar yerleri, küçük dükkan ve büfeler yaygındır. Geleneksel perakendeciler ürün tedarikinde distribütörlerden faydalanmaktadır. Organize perakendeciler genellikle kendi dağıtım ağlarını kullanmaktadır.
- **Reklam ve Pazarlama:** Sosyal medya reklamcılığı yaygınlaşmaktadır. (Facebook, tiktok, instagram). Toplam elektronik ticaretin %75'inin buradan gerçekleştiği ifade edilmektedir. Canal+, Horizons, TV5 ve VRO gibi uydu TV kanalları, CNN, CFI ve diğerleri gibi birçok uluslararası TV kanalı da pazara reklam vermektedir. Abidjan'da cadde ve yol boyunca reklam panolarına reklam verilebilmektedir.

Pazara Giriş

Bir Acente veya Distribütör Kullanmak

İhracatçılar, iyi kurulmuş bir ağa sahip bir acente veya distribütör (tavsiye edilen bir giriş stratejisidir, kanuni bir gereklilik değildir.)

Ofis Kurmak

Fildişi Sahili Yatırım Teşvik Merkezi (Centre de Promotion des Investissements en Côte d'Ivoire, CEPICI), Fildişi Sahili'nde ofis kurmak isteyen yabancılara tek elden hizmet sunmaktadır. İşletmeler varlıklarını çevrimiçi veya şahsen kaydettirebilirler. Burası aynı zamanda yatırım teşvik merkezidir. (Kayıt ücreti: 27.500 CFA (yaklaşık 55 \$), artı ofis kiralama değerinin yüzde 2,5'i)

Fildişili olmayanların şirket varlıklarının yüzde 51'inden fazlasına sahip olmasına izin verilir (sayısı az olan belli sektörler hariç)

Şube açmak (Tribunal de Première Instance'da tescil edilir, yasal olarak ayrı bir şirket kabul edilir.)

Limited Şirket (Sermaye şartı yok)

Anonim şirket (Tek kişi yeterli, her bir hisse en az 10.000 CFA, minimum sermaye 20.000 dolar civarı, halka açık anonim şirketlerde 200.000 dolar civarı)

Tüm şirket kuruluşları **CEPICI** tarafından yapılmaktadır. Gerekli bilgiler internet sitelerinden bulunabilir.

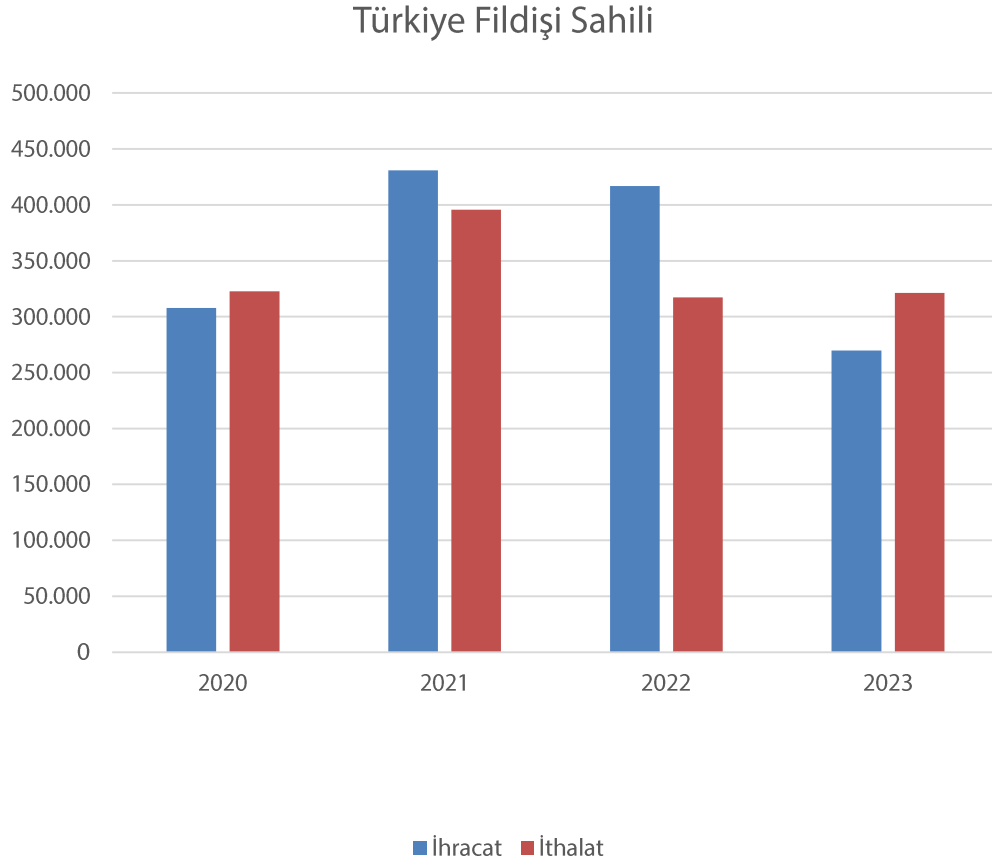
TÜRKİYE – FİLDİŞİ SAHİLİ İLİŞKİLERİ

Yakın dönem başlıca gelişmeler

- ✓ 2005 yılında imzalanan «Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması»
- ✓ 2009 yılında Türk Büyükelçiliğinin kurulması
- ✓ 2015-2016 yılları arasında ziyaretler
- ✓ «Çifte vergilendirmeyi önleme»
- ✓ «Yatırımların karşılıklı teşviki» anlaşmalarının imzalanması
- ✓ Türk yatırımlarının hızlanması
- ✓ YTB Bursları
- ✓ Maarif Vakfı
- ✓ TABEF
- ✓ 2023 yılında Türkiye'nin en çok yatırım yapan ikinci ülke olması
- ✓ İki ülke meclis başkanlarının ülkeyi ziyareti

Türkiye Fildişi Sahili İthalat İhracat

Yıllar	İhracat (Milyon \$)	İthalat (Milyon \$)
2020	307.905	322.638
2021	430.907	395.678
2022	416.789	317.190
2023	269.782	321.333

Türkiye Fildişi Sahili İhracat kalemleri

GTİP Kod	GTİP Adı	Tutar 2021 (Bin \$)	Tutar 2022 (Bin \$)	Tutar 2023 (Bin \$)
999999	Başka yerde belirtilmeyen mallar	14277	12920	14208
252310	Çimento klinkeri	68250	63390	7563
210210	Maya	5417	4318	6455
702000	Cam eşyalar, başka yerde sınıflandırılmamış	85	2943	6084
730890	Demir veya çelikten yapılar ve yapı parçaları	5678	7386	5979
110812	Mısır nişastası	3018	6558	5455
190219	Yumurta içermeyen, doldurulmamış veya başka şekilde hazırlanmamış pişmemiş makarna	6543	8465	5206
190532	Waffle ve gofretler	10490	4303	5105
170260	Katı haldeki fruktoz ve fruktoz şurubu	1848	2558	4856
190531	Bisküviler	4154	5541	4402

Türkiye Fildişi Sahili İthalat Kalemleri

GTİP Kod	GTİP Adı	Tutar 2021 (Bin \$)	Tutar 2022 (Bin \$)	2023 (Bin \$)
180100	Kakao çekirdekleri, bütün veya kırık, çiğ veya kavrulmuş	223886	137049	187105
400122	Teknik olarak belirlenmiş doğal kauçuk "TSNR"	74599	83371	65803
080132	Taze veya kurutulmuş kaju fıstığı, kabuklu	2634	10215	23992
180310	Kakao ezmesi (yağı alınmış)	24409	22013	21993
180400	Kakao yağı, katı ve sıvı yağ	2458	5556	6988
180500	Kakao tozu (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	2770	4363	5299
230120	Balık veya kabuklu hayvanların, yumuşakçaların veya diğer suda yaşayan omurgasızların unları, kaba unları ve pelletler	1997	2888	2660
230660	Yağ küspesi ve diğer katı artıklar (öğütülmüş veya topaklar halinde olsun olmasın), ...	2243	3053	2162
440729	Tropikal ağaçlar (uzunlamasına kesilmiş veya yontulmuş, dilimlenmiş veya soyulmuş, rendelenmiş, zımparalanmış olsun olmasın)	496	866	851
732690	Demir veya çelikten eşyalar, başka yerde sınıflandırılmamış (döküm ürünler veya demir veya çelik telden ürünler hariç)	704	632	817

TARIM

Tarım

- ✓ Fildişi Sahili dünyanın en büyük kakao çekirdeği ve ham kaju fıstığı ihracatçısıdır.
- ✓ Tarım, GSYH'nin dördte birini ve ihracat gelirlerinin yaklaşık yüzde 60'ını oluşturmaktadır.
- ✓ Sektör aktif nüfusun üçte ikisini istihdam etmektedir. Kakao ve kajuya ek olarak Fildişi Sahili; kahve, kauçuk, pamuk, palmye yağı ve muz gibi küçük ve büyük ölçekli çiftçiler tarafından yetiştirilen başlıca ürünlerin net ihracatçısıdır.
- ✓ Ülke buğday, mısır unu ve süt ürünleri ithal etmektedir ve yılda 1,25 milyon ton ile dünyanın en büyük beşinci pirinç ithalatçısı haline gelmiştir.
- ✓ Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak; üreticilerin gelir artışının sağlanması, çevrenin korunması için verimliliği artıracak teknolojilere ihtiyaç duyulmaktadır.
- ✓ Ülkenin başlıca tarım ürünleri şu anda çoğunlukla işlenmeden ihraç edilmektedir. Hükümet; kaju fıstığı, kakao, palm yağı (biyoyakıt, rafine endüstriyel yağ ve sabun ve margarin gibi türetilmiş ürünler olarak) ve diğer katma değerli ürünlerin yurt içinde işlenmesi için yatırım çekme çabasıdadır.

Tarım

- ✓ Öğütülmemiş pirinç, pirinç tohumları ve pirinç yetiştirme ekipmanları
- ✓ Tohum, tarımsal kimyasallar ve gübre gibi tarımsal girdiler
- ✓ Çiftlik ekipmanları ve çiftçilerin eğitimi gibi tarımsal hizmetler
- ✓ Kakao, kaju, mango, kauçuk, palmiye tohumları vb. gibi tarımsal işleme.
- ✓ Tarım kimyasalları, gübre vb.
- ✓ Tarımsal hammaddeleri, muz, mango vb. ürünleri taze ve korumaya yönelik sistemler ülkenin ilgi alanındadır.
- ✓ Devlet tarımsal hammaddelerin ülke içinde mümkün olan en fazla artı değer kazanabilmesi için zaman zaman fiili ihracat kısıtlamasına neden olmaktadır.
- ✓ Parc des Expo fuar alanında yapılan **SARA** adlı fuar sektördeki en önemli fuar olup katılım sağlanmasında fayda bulunduğu değerlendirilmektedir.

İlgili kurum kuruluşlar

- ✓ Conseil Hévéa Palmier à Huile <https://conseilheveapalmier.ci/>
- ✓ Ministère de l'Agriculture et du Développement Rural <https://www.agriculture.gouv.ci/>
- ✓ Centre National de Recherche Agronomique de Côte d'Ivoire (CNRA) <https://cnra.ci/>
- ✓ Inter-professional Fund for Agricultural Research (FIRCA) <https://firca.ci/>
- ✓ Agence National d'Appui au Développement Rural (ANADER) <https://www.anader.ci/>
- ✓
- ✓ Côte d'Ivoire Cotton and Cashew Council
- ✓ Côte d'Ivoire Coffee and Cocoa Council

TELEKOMUNİKASYON

Telekomünikasyon

- Sektör GSYH'nin yaklaşık yüzde 11'ini oluşturmakta ve yıllık yaklaşık 900 milyon dolar vergi gelirin e katkıda bulunmaktadır.
- Telekomünikasyonun GSYH artışında itici güç olduğu ifade edilmektedir.
- (ARTCI) 2022 yıllık raporunda Fildişi Sahili'ndeki 29 milyon kişinin çoğunun birden fazla cep telefonu hesabına sahip olduğu belirtilmiştir.
- 2021 ve 2022 yılları arasında abone sayısı yüzde 5,9 oranında artış göstermiştir. Mobil hesapların neredeyse yüzde 100'ü ön ödemeli ve çoğu kişi, her bir şirketin sunduğu avantajlardan yararlanmak için genellikle farklı mobil ağlar için en az iki SIM karta sahip durumdadır.
- Toplam 49 milyon hesaba hizmet veren üç büyük cep telefonu operatörü (Orange (Fransız), MTN (Güney Afrikalı), MOOV (Fas)) bulunmaktadır.
- İnternete erişen Fildişililerin yüzde 98'inden fazlası bunu mobil cihazlar üzerinden yapmaktadır. Orange, MTN ve MOOV mobil internet hizmetleri sunmaktadır.
- Orange, MTN, MOOV, Konnect Africa, GVA ve VIPNET hizmet sağlayıcılarıdır.

Telekomünikasyon

- Bir devlet şirketi olan VITIB SA Fildişi Sahili'nde teknoloji için ayrılmış bir serbest bölgedir.
- Serbest bölge ortamında bilgisayar, yazılım, biyoteknolojinin gelişimini teşvik ederek Afrika'nın lider teknoloji parkı olması hedeflenmektedir.
- <http://www.vitib.ci/fr> (hemen hiç bir vergiye tabi değil)
- **Pazar fırsatları;**
  - ✓ Kablosuz ağ ekipmanları ve ilgili hizmetler
  - ✓ GSM çözümleri ve uygulamaları
  - ✓ Dijital ödeme uygulamaları ve hizmetleri
  - ✓ Veri Merkezleri
  - ✓ Fiber-optik kablolar
  - ✓ Faturalama çözümleri (yazılım)
  - ✓ Mobil bankacılık teknolojileri
  - ✓ Siber güvenlik çözümleri

ENERJİ

Enerji

- 2020 yılındaki bir veriye göre ülkenin %70 enerji üretimi ve dağıtımının yüzde yüzü özel şirketler eliyle yapılmaktadır.
- Ortalama elektrik kesintisi süresi, ortalama elektrik kesintisinin 17 saat 52 dakika olduğu 2021 yılına kıyasla 28 saat 59 dakikaya yükseldi.
- 2030 yılına kadar güneş ve biyokütle gibi yenilenebilir enerjide yüzde 45'lik bir hedef belirleyerek yeni yenilenebilir enerji üretimine daha fazla yatırım yapmayı hedeflemektedir. *Birleşik gaz ve petrol rezervleri, yenilenebilir kaynaklara bağlılık* Fildişi Sahili'nin bölgesel bir enerji merkezi olarak rolünü güçlendiriyor. **Ülkenin enerji sektöründeki kamu-özel sektör ortaklıklarına yaptığı yatırım, 2011'deki 5,5 milyon dolardan 2023'te 810 milyon doların üzerine çıkan bu büyümeyi yansıtıyor.** Ülke, Mali ve Burkina Faso gibi komşu ülkelere birincil bölgesel elektrik tedarikçisi olmaya devam ediyor.
- Fildişi Sahili 2030'da kurulu kapasitenin 2229'dan yaklaşık 4500 MW'a iki katına çıkarılmasını, Ortalama kesinti süresini 10 saatin altına düşürmeyi, kapsama ve erişim oranlarının %100'e çıkarılmasını, 2011'de %71 olan elektrik sistemi verimliliğinin %90'a çıkarılmasını hedeflemektedir.

Enerji

Elektrik üreticileri şöyle sıralanabilir:

CI Energies (Fildişi Sahili)

CIPREL (Fransa)

Azito Energie (Globoleq, İngiltere)

Aggreko (İngiltere)

Karpowership (Türkiye)

Karpowership, Ocak 2022'de Fildişi Sahili Devleti ile 100 MW kapasite sağlamak üzere 4 yıllık bir sözleşme imzaladı. Sözleşmenin imzalanmasının ardından 20 gün içinde Abidjan'a ulaşan Karpowership, 2022'den bu yana Abidjan'da faaliyet gösteriyor ve Fildişi Sahili'nin toplam elektrik talebinin %7,5'ini karşılıyor.

Enerji

Güneş enerjisi projeleri Photovoltaic (PV)	Yer	Güç(MW)	Yapım tarihi	Planlanan tarihi	Operasyon
RECA	Binguébougou	20		2024	
Scaling Solar	Touba- Laboua	60	2023	2024	
Poro Power	Korhogo	66	TBD	2024	
PFO Energies	Ferkéssédougou	30	2023	2024	
Avaada	Odienné	25			
	Sérébou	20		2024	

Üretilen enerjinin çoğu fosilden, hidrokarbondan sağlanmaktadır. Solar enerji yatırımlarının artacağı değerlendirilmektedir.

Enerji

- Enerji izleme ekipmanları, gazdan enerji üretimi, yenilenebilir enerji üretimleri, iletim ve dağıtım ekipmanları gibi sektörler için fırsat bulunmaktadır. MMPE (Maden, petrol ve enerji Bakanlığı), şebeke dışı, güneş enerjisine dayalı çözümlerin geliştirilmesini, özellikle kırsal alanlarda elektrifikasyonun yaygınlaştırılması için bir yöntem olarak belirlemiştir. Hükümetin Herkes için Elektrik Programı (Programme d'Electricité Pour Tous), Ulusal Kırsal Elektrifikasyon Programı (PRONER) ve donörlerce finanse edilen programlar ihale fırsatları için araçlardır. Yaklaşık 334 milyon dolarlık kırsal elektrifikasyon projeleri bakanlık tarafından belirlenmiştir ve Yap-İşlet ve Devret (YİD) sözleşmesi veya Kamu-Özel Ortaklığı (KÖO) için uygundur.
- Jeneratör, regülatör, kablo, aydınlatma vb..
- Maden, Petrol ve Enerji Bakanlığı (MMPE)
- Fildişi Sahili Elektrik Düzenleme Kurumu (ANARE-CI)
- Côte d'Ivoire Enerji (CI-Energies)
- Fildişi Elektrik Ajansı (CIE)
- Fildişi Sahili Yenilenebilir Enerji Birliği (AIENR)

İNŞAAT SEKTÖRÜ

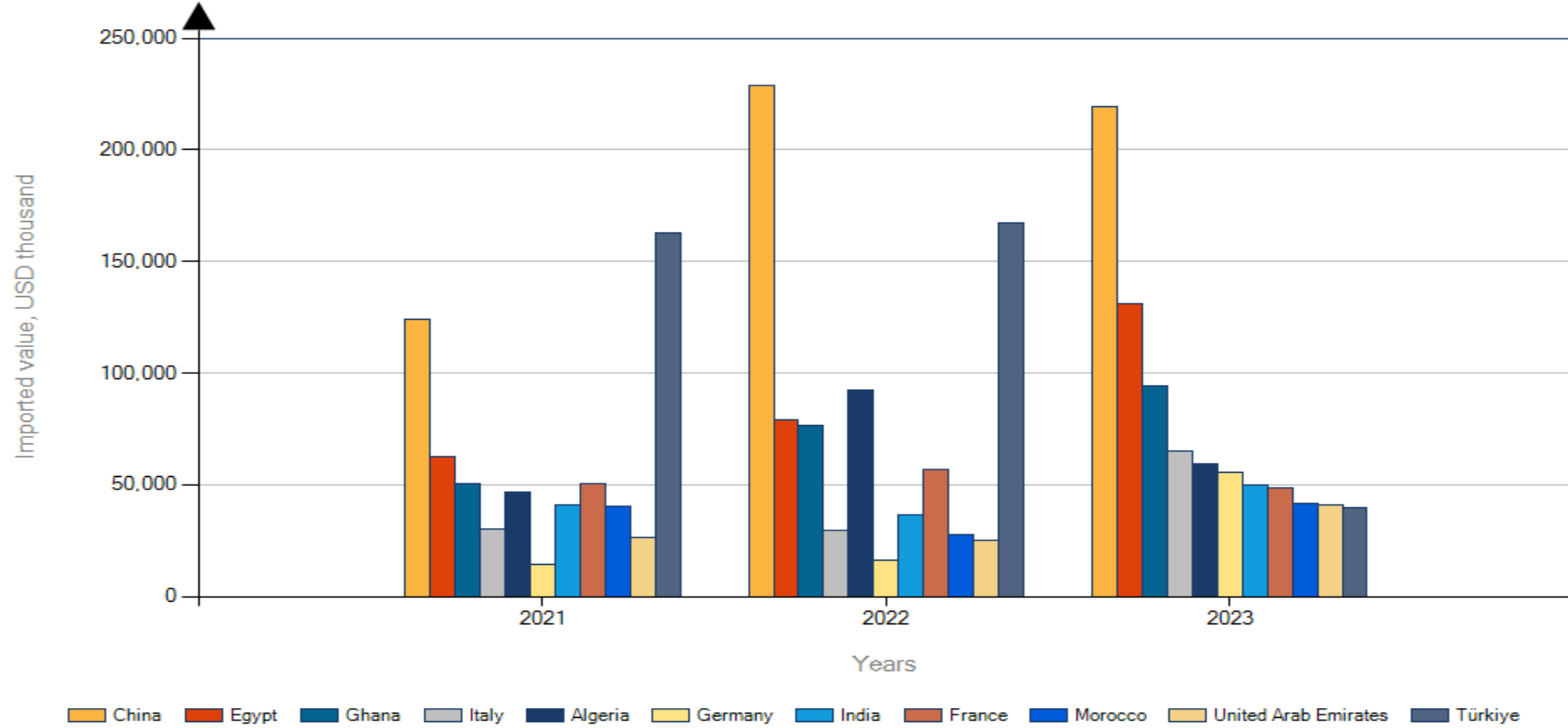
Fildişi Sahili İnşaat Malzemeleri ithalatı (2023) * trade map verileri

Ürün grupları	Bin dolar
Çimento	273006
Demir çelik inşaat aksamı	202525
Demir çelik boru	171181
Seramik kaplama	120693
Prefabrik yapılar	76732
Plastik	61392
Yalıtımlı kablolar	60342
Demir çelik çubuk profil	52534
Musluk ve vanalar	51889
Yalıtım	49011
Elektrik malzemeleri	43998
Sayaçlar	34631
Isıtma ve soğutma cihazlar	28422
Alüminyum inş. Mal.	26733
Aydınlatma cihazları	25239
Yapı kimyasalları 3214	20815
Demir çelik vida civata somun	20088
Alçı	18282
Asansör yürüyen merdiven apron körüğü	18215
Ahşap mutfak banyo mobilyası	17231

Ürün grupları	Bin dolar
Ağaç	14230
Kilitler ve donanım eşyası	11103
Düz cam yalıtım camı	9306
Seramik sağlık gereçleri	8981
Boya vernik	7985
Alçı çimento beton eşya	5128
Demir çelik tel örgü kafes ağ ızgara	4635
Alarm cihazları	3280
Boya vernik	3034
İşlenmiş taşlar	2777
Demir çelik sağlık gereçleri	1805
Tuğla kiremit	835
Boya vernik	584
Demir çelik dikenli tel çit	344
Duvar kağıdı	207
Demir çelik radyotör	190
Alüminyum	42

Fildişi Sahili İnşaat Malzemeleri ithalatı (Ülke bazlı)* trade map verileri

List of supplying markets for a product group imported by Côte d'Ivoire
Product group: consruction materials GTİP 4

İnşaat Sektörü

- Çimentoya olan ihtiyaç 2012 ile 2018 yılları arasında hızla artmıştır. Bu dönemde artan yatırımlar nedeniyle halihazırda bu ihtiyaç oldukça giderilmiş durumdadır. Lafarge Holcim, Societe de Cement Cote d'Ivoire, Limak Afrika Sarl, Oyak Cimpor sektördeki başlıca firmalardır.
- 280 metre uzunluğundaki olacak F Tower adlı bina 64 katlı olacak olup Afrika'nın en büyük binası olacaktır.
- Parc des Expos adlı Abidjan Fuar Merkezi geçen sene tamamlanmış olup 12 bin metrekare ve 10000 kişiliktir.
- Çin'in Fildişi Sahili'ne 2010 ile 2020 arasında 5 milyar dolara yakın yatırım yaptığı tahmin edilmektedir. Bu eğilimin daha artacağı düşünülmektedir.
- Bouake ile San Pedro yolları tamamlanmış durumdadır. Fildişi Sahili yeni yollar yapmak istemektedir. 1960 ile 2024 arasında toplam 57 bin kilometre yol yapılmıştır.

İnşaat Sektörü

- Düşük ücretli ve orta sınıf çalışanların büyük şehirlere akını, uygun fiyatlı konut ve kamu hizmetlerine olan talebi artırmaktadır. Ancak sosyal konut yapılmak istenmesine rağmen sayı son derece yetersizdir. Sosyal konut işleri ANAH (eski SCOGI) tarafından yerine getirilmektedir.
- Ülke hızla endüstrileşmekte olduğundan expatlar ve orta gelirli için de ev ihtiyacı bulunmaktadır. Ancak krediye erişimde yaşanan zorluklar çoğu Fildişiliyi kayıt dışı hanelere yöneltilmektedir. Mevcut yapıların %80'i nin ruhsatsız olduğu ifade edilmektedir.
- Abidjan'da önemli bir kentleşme etkisi görülmesine rağmen diğer kentlerde durum bu hızda değildir. Kentleşme oranı %52 dolayındadır. 35 yaş altı nüfus oldukça fazladır.
- Çalışanların yüzde 80 kadarının kayıt dışı çalışması nedeniyle krediye erişim imkanı dardır. Halkın yüzde yirmisinin hiçbir şekilde banka hesabı bulunmamaktadır.
- 2013-2022 yılları arasında özel sektöre verilen banka kredileri sürekli olarak geri planda kalmıştır. (Togo, Senegal, Burkina Faso ve Mali'den sonra)

İnşaat Sektörü

- 1 Ocak 2023'ten sonra asgari ücret 60.000 CFA'dan (92 Euro) 75.000 CFA' (114 Euro) ya çıkmıştır. Ancak 2019 daki bir veriye göre %44 önemli bir kesim bu ücretin de altında çalışmaktadır.
- Artan kira fiyatları da bir başka engelleyici faktördür. Kira fiyat endeksi Temmuz 2023'te bir önceki yılın aynı dönemine göre %4,1 oranında artmıştır. Ortalama maaşın yarısından fazlası kira ödemek için harcanmakta ve temel hizmetlerin sağlanması için gelirin çok küçük bir kısmı kalmaktadır. Abidjan'da hane halkı harcamalarının %20 ila %30'unun konuta ayrılmakta ve Fildişililerin sadece %20'si kendilerine ait bir evde yaşamaktadır.
- Arsa fiyatları oldukça pahalıdır. Abidjan'da 45 metrekarelik bir yer 18.000 dolar civarındadır. İnşaatın metrekare maliyeti 250 dolar civarında olduğu tahmin edilmekte ve 45 metrekarelik bu evin maliyeti de 11250 dolar civarında olmaktadır.
- Ülkenin yıllık konut açığının 500000 den fazla olduğu ifade edilmektedir.
- SICOGL'nin 2012 ile 2019 yılları arasında 150000 konut yaptığı ifade edilmekte ancak bu durum başarılı bulunmadığından ANAH adlı yeni bir kurum ihdas edilmiştir.

İnşaat Sektörü

- ANAH'ı finanse edebilmek için «Fonds de Garantie du Logement Socialé» ile konut için kredi sağlamak üzere Banque de l'habitat (BHCI) kuruldu. Bir başka gelişme ise BADEA (Afrika Kalkınma Arap Bankası)nın 7500 konut için 75 milyon dolar para vermesi olmuştur.
- Mart 2023'te, Devlet Songon Kassemble programına kayıt olanlara 5.617 konutu teslim etmiştir.
- Bina yapım işleri için alınması gereken izinlerin (prosedürlerin) gereken zamanın görece uzun olduğu ifade edilmektedir.
- Alım gücü düşüktür. Ortalama maaşların 400.000 (600 Euro) CFA ya da da az olduğu kabul edildiğinde ev sahibi olmak hayli güçtür.
- Bölgesel farklar hayli fazla olup Plateau ve Cocody bölgesi Bingirville, Abobo, Yapougou'n'a göre en az üç dört kat daha pahalıdır.
- Ofis kiralari da hızla artmaktadır. Fildişi Sahili'nin büyüyen ekonomisi şirketlerin merkezlerini etrafındaki ülkelerden Fildişine çekmekte bu da ofis kiralari hızla yukarı çekmektedir.

İnşaat Sektörü

- Hükümet, 2023 yılında çimento üreticilerinin Avrupa ve Asya'dan ithalatı azaltmak için kireçtaşı yerine dolomit kullanmalarını onaylamıştır.
- Konutlar ve ticari binalar için yapı malzemeleri, liman güvenlik hizmetleri ve ekipmanları, su ve sanitasyon ekipmanları ve hizmetleri, altyapı projeleri için ağır ekipman, mühendislik, satın alma ve inşaat yönetimi hizmetleri cazip olabilir.
- Hükümete altyapı projelerinin incelenmesi, tasarlanması ve uygulanmasında yardımcı olmakla görevli Teknik ve Kalkınma Çalışmaları Ulusal Ofisi'ne (BNETD) inşaat ekipmanı satmanın yanı sıra mühendislik, tedarik ve inşaat hizmetleri sağlamakla mesuldür.
- Fildişi Sahili'nde inşaat sektörüne yönelik özel bir girişim tarafından <https://www.batirici.ci/> adlı bir internet sitesi bulunmaktadır. Buradan çeşitli yatırımlara, duyurulara, firma listelerine ulaşılabilir. Örneğin güncel çimento fiyatları hakkında bir fikir sahibi olmak isteyenler burada yer alan bilgilerden yararlanarak bir fikir elde edebilirler.

İnşaat Sektörü

Kamu kurumları:

Ministère de la Construction, du Logement, et de l'Urbanisme
Ministère de l'Équipement Routier et de la Maintenance
Comité National du Partenariat-Public-Privé
Bureau National d'Études Techniques et de Développement
Agence pour la Gestion des Routes

İlgili Diğer kurumlar:

Chambre Nationale Des Prometeurs Et Consructeurs Agrees De Cote D'ivoire
L'Ordre des Architectes de Côte d'Ivoire www.oarchitectes.ci
Le Groupement Ivoirien du Bâtiment et des Travaux Publics (GIBTP) <https://gibtp.ci/>
(Sitenin ziyaret edilmesiyle ülkedeki büyük satıcıların bilgilerine kolaylıkla erişim sağlanabilmektedir.)

İnşaat Sektörü

Aşağıdaki fuarlara katılım sağlanmasında, web sayfalarının incelenmesinde fayda bulunmakta olup fuarlar genellikle iki senede bir yapılmaktadır.

Organizasyonlar:

SIA (www.sia.ci)

ARCHIBAT (www.archibat.ci, 2025 Nisan)

TIM (IHKIB), TET alım heyeti programları gerçekleştirilmiştir.
Özel sektör organizasyon firmaları da sık sık program yapmaktadır.

Fildişi Sahili'ndeki potansiyel yatırım fırsatlarına, bazı ihalelere;

Agence pour la Gestion des Routes (<https://ageroute.ci> takip edilebilir)

CNP PPP internet sitesi,
Cepici'nin internet sitesinden ulaşılabilir. Proje bilgileri geldikçe Bakanlığımız internet sitesinde yayınlanmaktadır.

Güçlü Yönler

- ✓ Siyasal ve ekonomik istikrar
- ✓ Frankofon Batı Afrika'daki konum
- ✓ Maden, Petrol vb ülkesi olması
- ✓ Zengin tarım ürünleri
- ✓ Dünya ve Türkiye ile iyi ilişkiler
- ✓ Çevresine göre kalabalık nüfus

Fırsatlar

- ✓ Türkiye'ye duyulan sempati
- ✓ Kakao fiyatlarındaki artışın olumlu sonuçları
- ✓ Ucuz işgücü
- ✓ Türkiye'de öğrenim gören öğrenci sayısının artışı
- ✓ Hızla artan genç nüfus

Zayıf Yönler

- ✓ Bürokrasinin yavaşlığı
- ✓ Finansal sermaye yetersizliği
- ✓ Hukuk düzeninin yeteri kadar yerleşmemiş olması
- ✓ Şeffaf olmayan ihale süreçleri
- ✓ Yerel firmaların genellikle zayıf olmaları

Tehditler

- ✓ Siyasi istikrarsızlık riski
- ✓ Vasıfsız işgücü
- ✓ Yabancı dil bariyeri
- ✓ Yüksek düzeyde rekabet oluşması riski
- ✓ Fransız hakimiyeti ve Çin'in artan etkinliği

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

TÜRKİYE
YÜZYILI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

TEŞEKKÜRLER

Musa ARI

Ticaret Müşaviri

E-posta: abidjan@ticaret.gov.tr

Tel: +225 0700669225